

Cadı

Hüseyin Rahmi
Gürpınar

BİRİNCİ KISIM

1

Yenge İle Yeğen Arasında

“Yenge bu telaşın ne? Ne oluyorsun Allah aşkına?”

“Kızım Müslümanlık'ta iki şeyde telaş lazımdır. Kız evlendirmekte... Cenaze kaldırmakta...”

“Buna hiç diyecek yok. Güzel benzetme doğrusu!”

“Ben şunu bunu bilmem. Biraz kendini çek çevir. Bu ağlamayı, bu somurtkanlığı bırak, giyin kuşan, aa dostlar, nedir bu hâlin? Bu ağlamış yüzünü görenler kırk yıllık yola kaçarlar. Rabbim övmüş yaratmış, pekâlâ akça pakça sevimli kadınsın. Artık bu matemden vazgeç, şen şatır ol. Gül söyle. Bir kısmetin çıkar çıkmaz seni vereceğiz. Turşunu kuracak değiliz ya?”

“Yenge bu eve ben fazla mı geliyorum? Bana yedirdiğiniz bir lokma ekmeği mi sakınıyorsunuz?”

“Aman delinin söylediği lakırdıya bak? Senden ekmek sakınan bir lokma ekmeğe muhtaç olsun. O nasıl söz, nankör karı?”

“Ne olursa olsun bir saat evvel beni başımızdan def etmenin çaresine bakıyorsunuz. Belki ben sonsuza kadar kocaya varmak niyetinde değilim.”

“Ne dedin? Ne dedin? Sonsuza kadar kocaya varmak niyetinde değil misin? Karabaş¹ mı, marabet² mi olacaksınız? Allah kadını kocaya varmak, erkeği de evlenmek için yaratmıştır. Anladın mı Fikriye? Şimdi beni kötü kötü söyleteceksin!”

---

1 Karabaş: Rahip, keşiş.

2 Marabet: Rahibe.

“Yenge bir parça Allah’tan korkunuz. Niçin beni böyle sıkboğaz ediyorsunuz? Daha beyimin kefeni solmadı. Yerde yatanı bu kadar çabuk unutmalı mı?”

“Ben Allah’tan korkarım. Her emrine itaat ederim. Beyin öldü ise Allah rahmet eylesin. Rabbimin iradesi böyleymiş. Ne denir? Ölenle ölünür mü? Aylarla ağla bire ağla! Bunun sonu ne olacak? Bu ağlamaya göz değil vallahi Horhor çeşmesi olsa yine dayanmaz. Suyu kesilir. Sen öleydin acaba o senin arkandan böyle kırk yıl gözyaşı döküp duracak mıydı? Evlenmeyecek miydi?”

“Onun ne yapacağını ben ne bileyim? Beyimin üstüne evlenmek istemiyorum. Vicdanım bana lanet ediyor. Ben bunu bilirim. İşte bu kadar...”

“Kuzum Fikriye Hanım, kocaya varmayıp da hangi gelirle geçineceksin? Seni kim besleyecek?”

“Hah, dedim ya... Sizi bu telaşlara düşüren sebep beslemek meselesi. Ekmek meselesi. Kim mi besleyecek? Dayım. Bu evde bu kadar insan besleniyor. Bir benimle çocuğumun kuş kadar boğazı mı çok geliyor?”

“Ne senin ne de çocuğunun boğazından yüksünen olmadığını sana yemin billah ederek söyledim...”

“Öyledir de evlenmek için beni bu derece zorlamaktaki maksadınız nedir?”

“Maksadım, düşüncem yine senin geleceğin kızım.”

“Çocuğumla birlikte işte aranızda yuvarlanıp gidiyorum... Şimdilik bu kadar aceleye, benim iki ayağımı bir pabuca koymaya yer var mı?”

“Kızım, dayın kırk yıl seninle yaşayacak değildir.”

“Dayımın akşama sabaha öleceğine dair Azrail’den sana haber mi geldi?”

“Hay dilin tutulsun. Yorduğu şeye bak! Şom ağızlı kaltak... Ölüm sıra ile değildir. Kimin ölüp kimin kalacağını Cenabımevla bilir. Allah dayına çok seneler ömür versin. Cümlemizin üstünden eksik etmesin... Ben senin için söylüyorum. Senin ölümüne bir şey kalmadı...”

“Hah iyi ya işte! Ölürsen kurtulursunuz...”

Fikriye Hanım öfkesinin şiddetinden başının firkelerini birer birer çıkarıp tekrar saçlarının arasına, oraya buraya yerleştirerek sözünde devam etti.

“Kuzum hanım yenge herkesin ömrünün sonunu ancak Hak teala hazretleri tayin eder. Benim ölümüne bir şey kalmamış olduğunu nereden bilip de bu derece inanarak söylüyorsun? Merak ettim...”

“Mankafa, bunu anlamayacak ne var?”

“Ayıp değil ya, Rabbim işte beni mankafa yaratmış, anlayamıyorum. Söyle de anlayayım...”

“Bir kadının iki türlü ömrü vardır...”

“Acayip! Bir yaşma daha girdim... Neler öğreniyorum... Kadının ömrü iki türlü imiş... Kadın kısmı demek öldükten sonra kertenkele gibi dirilir, sonradan bir defa daha ölür, öyle mi?”

“Karı, söyler söyler döner yine söylerim, mankafasın işte... Kertenkele adamakıllı bir defa öldükten sonra artık bir daha dirilmez...”

“Oh hanım, ben gözüme mi inanayım sana mı? Kertenkelenin vücudu ortadan ikiye ayrıldıktan sonra başı bir tarafa yürüdü, kuyruğu öbür tarafa gitti.”

“Bu hâl hayvanın ölüp de tekrar dirildiğini mi gösterir?”

“Bilmem, Allah rahmet eylesin büyükannem, ‘Bazı hayvanların dokuz canı vardır’ derdi... Kapana tutulan fareler ne zor ölürler...”

“Allah müstahakımı versin. Şimdi kadınları kertenkeleye, fareye mi benzeteceğiz?”

“Yılanın da canı birden çokmuş... Yılan öldürüldükten sonra gece ayaza bırakılırsa gökte ilk yıldızı gördüğü zaman yine dirilirmiş...”

“Sana ne güzel eğitim öğretim vermişler! Belleğini ne mükemmel bilgilerle süslemişler... Kadının kaç canı var-

mı? Kadının ninenin tandırnamesinde¹ buna ilişkin açıklık yok mu?”

“Kadının alelade zamanda bir, gebelik vaktinde iki canı vardır...”

“Böyle denmek âdet olmuş ama bu deyim de yanlış kullanılıyor, çünkü yaradılıştan kadının bir canı vardır. O ikincisi karnındaki çocuğun canıdır. Çocuk doğduğu zaman kendi canını alıp dışarı çıkacak... Bundan anasına ne?”

“Gebelik zamanında bir kadının vücudunda iki can bulunuyor ya sen ona bak...”

“Fikriye darılma ama çok saf, çok bön karısın! Zaten cin fikirli bir insan olsan kocanın ölümüne bu kadar ağlamazsın.”

“Hanım yenge, sözlerini anlayamıyorum. Bir kadının ölen kocasına ağlaması ahmaklık belirtisi midir? Dayım ölse demek sen ağlamayacaksın öyle mi?”

“Dayım başka... O başka canım...”

“Ah işte bunu hiç aklım almadı. Bunun başkası maşkası olur mu? O sana ne ise öteki de bana o idi. O da koca o da koca...”

“Karılık kocalıkla geçirdiğiniz dört-beş sene içinde rahmetli seni kim bilir kaç defa aldatmış, üzerine ne haltlar etmiştir?”

“Hiç...”

“Hiç mi? Kadının ahmaklığı işte bundan belli olur.”

“Neden?”

“Kocasına sonsuz bir güven göstermekten.”

“Üzerime hiçbir hıyanette bulunmadığına ve bulunmayacağına ilişkin her zaman karşımda en büyük yeminler eder dururdu.”

“O yeminleri bana senin dayım da edip dururdu ama

---

1 Tandırname: Tandır çevresinde oturulurken anlatılan aslı faslı olmayan sözler ve bu tür sözlerin yazılı olduğu düşünülen kitap.

bir gün kendisini evimizin arkasındaki bostanın kulübesinde bahçivannın kızı Despina ile yakaladım. Kendi elceğizimle tuttum. Erkeğe inan olur mu? Her şey ortadayken yine o bana kırk kurt masalı okumaktan çekinmedi. Hâlâ da sadakat yeminlerinde devam etmekte. Bu durum, bu gerçek bizde ağababalarımızdan, kadın ninelerimizden, daha onların cetlerinden böyle gelip böyle gidiyor. Kızım, lakırdımı karıştırdın. Sözüm nereye gelecekti? Evet, bir kadının iki türlü ömrü, hayatı vardır.

Birincisi, Cenabıhakk'ın her kuluna çeşitli miktarda nasip ettiği beşikten mezara kadar süren doğal ömrü... İkincisi, asıl kadınlık hayatı ki bu da tekrar iki bölüme ayrılır. İlki otuz yaşına kadar devam eder, sonraki kırk-kırk beşi bulur. Bu iki yaş bir kadın için asıl ölümden önce gelen, biri küçük diğeri büyük iki dünyasal ölümdür.

Otuzunda bir kadın artık kadınlık albenisini kaybedecek bir çağa girmiş sayılır. Kırk beşinde üreme işlevi verimsiz kalır. Yine tandırname edebiyatından bazı sözler vardır. Bir kız için on beşinde gonca güldür açılır, yirmisinde güzelliği saçılır, otuzunda tan yerine atılır... Kırkında ellisinde vb, son aşamaya kadar birtakım şeyler söylerler. Çöküş durağı olarak bir kadını otuzunda çektikleri bu tan yeri neresidir? Bilemem. Fakat otuz yaşın kadınlar için parlak bir dönem olmadığı anlaşılıyor. Yani bir kadın bu yaşta mutlak bir kocaya varmış, bir erkeğe mâl olmuş bulunmalıdır.

Kocada iken bu çağa giren kadınlar her hâlde gerileme dönemine adım atmış bulunuyorlar ama -erkeklerin de bu iyiliklerini inkâr etmeyelim- vaktiniz geçti diye karılarını tutup pencereden aşağıya atmıyorlar. 'Artık ne bela ise başımıza bir kere gelmiş bulundu' boyun eğişiyle karılarının dertlerini çekip gidiyorlar.

Sana, 'ölümüne bir şey kalmadı' dediğim, kadınlığın el üstünde tutulan çağının manevi ölümü içindir. Cena-

bihak daha çok ömür versin. Asıl ecelin için değil... Öyle ya, sen şimdi ferah ferah yirmi sekizindesin. Otuzuna, yani tan yerine çekilmene ne kaldı? İki senecik. Artık ondan sonra yüzüne bakan olmaz. Evde kalırsın. Ölmüş kocanı unutursun. Bu acın geçer. Dayı koltuğuna sığınmış olmaktan da bıkar, başlı başına bir evin hanımı olmak ister, koca diye hant hant ötmeye başlarsın ama iş işten geçmiş bulunur.

Ben sana ana nasihati veriyorum yavrum. Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği derler. Başında bir de çocuğun, yani bir pürüzün var. Evlilik tavını geçirmek senin için akıl kârı değildir. Bazı kadınlar otuz beşe gelirler de yirmi sekiz, yirmi dokuzdan yukarı çıkmak istemezler. Orada demir atarlar. O niçin o? Otuz yaş kadınlığın ilk ölümü de onun için... Fakat yaş saklamak ne para eder! Erbabı bir bakışta anlar.

Ben otuzumu atladıktan sonra dayın bazen vücudumu yoklayıp da, 'Emine darılma ama otuzu geçtiğin besbelli oluyor, piliç başka, tavuk başka...' derdi. Şakaya vurup karlığımı yüzüme vurur, tan yerine çekilmiş olduğumu anlatırdı. Gücüme giderdi ama ne denir? Erkektir. Elli yaşına da gelse her zaman kendini on sekiz-yirmi yaşında bir kız alabilmek yetkisiyle yaratılmış seçkin biri olarak görür. Evet, altmış yaşındaki erkek, otuzundaki kadını kartlıkla suçlar. Ne büyük haksızlık... Acaba Âdem Baba'mız cennette Havva Ana'mıza güveyi girdiği zaman aralarındaki yaş farkı ne kadarmış? Bunu bilen var mı? Derin bir şeyhe rast gelsem de sorsam."